Toplum ve Sosyal Hizmet
ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makalesi / Review Article

Kentte Sosyal Hizmeti Yeniden Düşünmek: Barınma Krizi Bağlamında Baskı, Direniş ve Yeni Mücadele Alanları

Rethinking Social Work in the City: Pressure, Resistance and New Battlefields in the Context of the Housing Crisis

[1] Okan BEYTAŞ

[1] Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, okanbeyts@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9996-2370

Başvuru: 05.02.2026

Kabul: 04.06.2026

Beytaş, O. (2026). Kentte sosyal hizmeti yeniden düşünmek: Barınma krizi bağlamında baskı, direniş ve yeni mücadele alanları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *37*(4), 1297-1310. DOI: 10.33417/tsh.1882171

ÖZ

Bu araştırma, çoklu krizlerin sıradanlaştığı bir zamanda, barınma-konut olguları aracılığıyla sosyal hizmeti dönüştürmenin ve toplumu yeniden kurmanın izini sürüyor. Araştırma, barınma krizini radikal sosyal hizmet perspektifinden ele alıyor ve barınma hakkını savunmak için gelişecek toplumsal hareketlerin dağınık kitleleri yeniden örgütleyerek toplumu ayakta tutabileceğini ileri sürüyor. Araştırma, barınmayı yalnızca başını sokacak bir yer bulma ihtiyacı ya da yapısal bir sorun olarak değil; toplumsal ilişkilerin de yeniden kurulabileceği bir alan olarak değerlendiriyor. Araştırma kapsamında, yoksulluk, sınıfsal kutuplaşma ve barınma sorunlarına tepki olarak gelişen ancak zamanla alternatif bir toplumsal düzen mücadelesine dönüşen yerleşim evi ile proje evler hareketleri inceleniyor. Bu doğrultuda, bürokratikleşen sosyal hizmetin, radikal köklerine geri dönmesi ve ortak yaşam siyasetine yeniden angaje olması için barınma-yeterli konutun stratejik bir alan olarak görülmesi gerektiğine dikkat çekiliyor.

Anahtar Kelimeler: *Barınma-yeterli konut hakkı, evsizlik, konut güvencesizliği, toplumsal hareketler, radikal sosyal hizmet.*

ABSTRACT

This research examines the transformation of social work and the reconstruction of society through housing in an era where multiple crises have become increasingly commonplace. The research addresses the housing crisis from a radical social work perspective and argues that social movements emerging to defend the right to housing can hold society together by reorganizing scattered masses. The research approaches housing not only as a basic need or structural problem, but also as an space through which social relationships can be reestablished. The study examines the squatter housing and project housing movements, which emerged as a response to poverty, class polarization, and housing problems but eventually evolved into a struggle for an alternative social order. In this regard, the study highlights adequate housing as a strategic arena for reconnecting bureaucratized social work with its radical roots and re-engaging it in the politics of collective living.

Keywords: *Right to adequate housing, homelessness, housing insecurity, social movements, radical social work.*

GİRİŞ

Barınma krizi derinleşiyor. Kitleler giderek mülksüzleşiyor, zorla yerinden ediliyor ve kentlerin çeperine itiliyor. Kentin dışında kalan kenar mahallelerde yoksulluk, işsizlik, evsizlik, açlık, sefalet ücretleri, aşırı kalabalık haneler, ihmal, istismar, suç, bağımlılık gibi kriz halleri kesişiyor ve mekânsal olarak yoğunlaşıyor. Bu araştırma, çoklu krizlerin sıradanlaştığı bir dönemde, barınma-yeterli konut hakkını savunmak için yola çıkıyor ve barınma-konut olguları aracılığıyla sosyal hizmeti dönüştürmenin ve toplumu yeniden kurmanın izini sürüyor.

Çoklu krizler ile karakterize edilen bu dönemde, sadece yoksulluk halleri değil yalnızlık da mutlaklaşıyor. Korku, temas fobisi ve sosyal kopuş küresel bir salgın. Kitleler, felaketlerin sadık birer izleyicisi. Dağınık, örgütsüz ve yalıtılmış kitleleri bir araya getirmenin önemi her geçen gün artıyor. Toplum hiç olmadığı kadar güçsüz, ayrışmış ve atomize halde. Sosyal hizmet ise bir dizi teknik ve bürokratik uygulamaya (sosyal yardıma) indirgenmiş vaziyette. Dahası, baskı ve güç eşitsizlikleri üreten iktidar yapıları ile örtük bir uyum içinde. Sosyal hizmetin radikal köklerini hatırlaması ve direniş pozisyonuna geri dönmesi gerekiyor. Bunun için yeni bir siyasete ihtiyacımız var: *Ortak yaşam siyaseti*[1].

Araştırma kapsamında ilk olarak sosyal hizmet-kent ilişkisine dair bir çerçeve sunulacaktır. Ardından, barınma-yeterli konut hakkının tarihsel gelişimine yönelik normatif bir zemin kurulacaktır. Araştırmanın üçüncü bölümünde yoksulluk, evsizlik/konut güvencesizliği ile artan ruh sağlığı sorunları arasındaki döngüsel ilişkiye vurgu yapılacaktır. Son olarak, bu mutlak yoksulluk ve yalnızlık rejiminde, bakım/ihtimam odaklı topluluklar oluşturmanın mümkün olup olmadığı sorgulanacaktır. Bu doğrultuda, barınma krizine tepki olarak geliştirilen; ancak, zamanla alternatif bir toplumsal düzen oluşturma mücadelesine dönüşen yerleşim evi-proje evi gibi kentsel hareketler, radikal sosyal hizmet perspektifinden incelenecek ve analiz edilecektir.

1. Kent-sosyal hizmet ilişkisine dair bir çerçeve

Kent, modern kapitalist toplumsal formasyonun hem mekânsal hem toplumsal örgütlenme alanıdır. Barınma, istihdam, ulaşım, kamusal hizmetlere erişim, sosyal ilişkiler ve kolektif yaşam pratikleri kentsel mekânla doğrudan bağlantılıdır. Kent, aynı zamanda ırk, sınıf, etnik köken, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, yaş ve engellik ile kategorilere ilişkin eşitsizliklerin mütemadiyen (yeniden) üretildiği ve kamusal olarak görünür hale geldiği bir çatışma alanıdır. O halde, kenti ne şekilde ele alacağız? Baskı, eşitsizlik ve yoksunların mekânı mı yoksa toplumsal dönüşüm ve değişimin olanağı mı?

Sosyal hizmet açısından kent başlıca iki işlev görüyor: İlki, sosyal hizmetlerin toplumsal gruplara ulaştırılması; ikincisi, sosyal sorunların mekânsal olarak yoğunlaşması. Kent çoğunluğu işçi sınıfı mensuplarından oluşan bir toplanma ve örgütlenme alanı. Bu açıdan, sosyal hakların taban gruplarına ulaştırılmasında (yani hizmet yararlanıcıları ile temas kurulmasında) ve mahalli ölçekte yürütülecek çalışmalar bağlamında sosyal hizmete çeşitli fırsatlar[2] sunuyor (Asén vd., 2022; Geldof, 2011; Moretti, 2017; Ng & Neo, 2020). Ancak, son 40 yılda ırk, sınıf, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri derinleştiren, sosyal ve mekânsal adaletsizliği keskinleştiren politikalar öne çıkıyor. Kentler giderek sosyal kontrol paradigmasının öne çıktığı mekânlar olarak işlev görüyor (Asén vd., 2022). Kentin neoliberal dönüşümü, yoksulluk, işsizlik, evsizlik, bakım emeği sömürüsü,

[1] George Monbiot, *Bu Enkazı Kaldırmak: Kriz Çağında Yeni Bir Siyaset Önerisi* (2018) isimli kitabında, mağduru olduğumuz atomlaşma ve yabancılaşma nedeniyle ortak yaşam ruhunun aşındığı bir çağda kamusal hayatı yeniden inşa etmek, böylece bir kez daha kendimize ve yaşadığımız topluma ait olmak için yeni bir aidiyet siyaseti geliştirmemiz gerektiğinden bahseder. Monbiot'tan esinlenerek, barınma hakkını savunma zemininde ihtimam odaklı topluluklar kurma mücadelesini *ortak yaşam siyaseti* olarak kavramsallaştırıyorum.

[2] Topluluk güçlendirme, sosyal arabuluculuk, politik savunuculuk, sosyal/mekânsal adalet, kamusal hizmet temini ve kolektif eylem gibi güçlendirici müdahale ve yaklaşımlardan söz ediliyor.

göç, suç, bağımlılık gibi sosyal hizmet uzmanlarının mesleki faaliyetler yürüttüğü sosyal sorun alanlarının toplumsal ve mekânsal görünümünü açıkça etkiliyor. Bu nedenle, kentte giderek güçsüzleştirilen ve güvencesizleştirilen grupların sorunlarına uygulanabilir çözümler bulmak ve yaşam koşullarını iyileştirmek için kent-sosyal hizmet ilişkisi ve sosyal hizmet-kentsel sosyoloji arasındaki bağlantı noktaları üzerinde daha çok durmamız gerekiyor (Shaw, 2011).

Küresel kentlerin sermaye çevrimine dahil olmasıyla inşaat-istihraç sektörleri pek çok ülkede ekonominin lokomotifi haline gelmiş, konutun kullanım hakkından ziyade değişim değeri ön plana çıkmıştır (Erder, 2025, s. 77). Parasal mekanizmalardaki riski yönetmek ve sermaye birikimine yönelik yeni verimli alanlar açmak için konut son derece kârlı bir yatırım aracına dönüştürülmüştür (Pınarcıoğlu & Işık, 2001). Yani, refah devletlerinde sivil ve siyasi hakların tamamlayıcısı olarak görülen ve sosyal bir hak olarak kurumsallaşan konut anlayışı yerini rant merkezli bir yaklaşıma bırakmıştır (Kılıç, 2020, s. 67). Bu bağlamda, sosyal devletlerde insan haklarının asli bir ögesi olarak görülen ve özellikle evsiz-düşük gelirli bireylere yönelik sunulan sosyal konut uygulamalarından vazgeçilmiştir. Bunun yerine, kentsel dönüşüm kisvesi altında soylulaştırma ve zorla yerinden etme pratikleri hayata geçirilmiştir (Asén vd., 2022).

Soylulaştırma, kitlesel mülksüzleştirme ve zorla yerinden etme pratikleri kentteki yapısal güç eşitsizliklerini meşrulaştırmanın ve yeniden üretmenin bir yoludur ve sosyal hizmet açısından kentteki en büyük zorluklardan birine karşılık gelmektedir (Asén vd., 2022). Kentte sosyal hizmete en çok gereksinim duyan gruplar[3] zorla yerinden ediliyor ve kentin çeperinde yoksulluk ve sosyal dışlanma döngüsüne hapsediliyor (United Nations, 2014). Zorla tahliyeler, kent yoksullarının yaşama tutunma sürecinde hayati öneme sahip etnik, dini ve kültürel ortaklıklara dayalı dayanışma ağlarını da parçalayarak bu grupları sosyal olarak yalıtıyor ve kronik belirsizlik, stres ve güvencesizliğe mahkûm ediyor.

Kent kırsaldan çektiği ya da merkezde zorla yerinden ettiği artık nüfusu kentin çeperindeki çöküntü alanlara itiyor. Kentte refah hizmetlerinin sunumu, gelir dağılımı ve yoksulluk açısından keskin ayrışmalar oluşuyor. Kentin periferi bölgelerinde yoksulluk, işsizlik, düşük nitelikli konut, yetersiz altyapı, kamusal alan yoksunluğu, suç ve bağımlılık gibi sorunlar mekânsal olarak yoğunlaşıyor. Kentte sosyal hizmete yönelik talep de dışarıda bırakılan bu bölgelerden geliyor; buna rağmen, paradoksal biçimde sosyal hizmet kente ve kentte kurulan ilişkilere yabancı kalmaya devam ediyor (Asén vd., 2022).

Kentin çeper bölgelerinde kendi içinde dayanışmacı dışarıya karşı ise kapalı bir yaşam süren ırksal-etnik-kültürel toplulukların kitlesel olarak büyümesi ve sosyal sorunların kronik hale gelmesi, sosyal hizmet açısından kente dair yeni strateji ve müdahaleler gerektiriyor; buna rağmen, sosyal hizmet kent hakkında çok az söz üretiyor (Geldof, 2011). Sosyal hizmet-kent ilişkisine dair yeni şeyler söyleyecek çalışmalara ihtiyaç var; kentsel dönüşüm, evsizlik, barınma krizi, düşük kaliteli konut, aşırı kalabalık haneler, konut karşılanamazlığı, kadın-uyuşturucu-insan ticareti, yeni nesil çetelerin palazlanması, sosyal ve mekânsal dışlanma gibi sorunlar, sosyal hizmet-kent ilişkisinde yeni sözlerin üretilebileceği alanlar olabilir (Shaw, 2011).

2. Barınma ve yeterli konut hakkının tarihsel gelişimi

Sosyal hizmet-konut arasındaki ilişkide ilk olarak altı çizilmesi gereken husus, konutun yalnızca fiziksel güvenlik ve asgari seviyede bir barınma/sığınma ihtiyacına indirgenemez oluşudur. Konut, tarih boyunca insanın süregelen ‘‘başını sokacak bir yer bulma’’ ihtiyacından daha fazlasına karşılık gelmektedir. Konut, bireyin aidiyet hissini, kimlik algısını ve toplumsal yaşama katılımını şekillendiren çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle barınma hakkı ve konut politikalarına yaklaşımın

[3] Kronik yoksullar ve sosyal yardıma bağımlı olanlar, yaşlılar ve engelliler, tek ebeveynli haneler ve çocuklu aileler, ruh sağlığı sorunu veya madde bağımlılığı olanlar, savaştan kaçanlar ve benzeri gruplardan bahsediliyor.

dar bir şekilde değil, bireyin psiko-sosyal sağlılığını, kentsel altyapı ve hizmetlere erişimini, sosyal ve mekânsal adaleti ve konut ile ilintili diğer tüm problemleri içermesi ve bütüncül bir çerçevede olması gerekir (United Nations, 2014).

Barınma hakkı ve yeterli konut hakkı sadece mekânsal olgular değil, özünde birer hak meselesidir (Şatıroğlu Güldalı & Atasü Topcuoğlu, 2025). Sosyal hakların temel bir sütunu olan, diğer çekirdek insan haklarıyla da bağlantılı olan barınma hakkı ve yeterli konut hakkı, sosyal ve mekânsal adalet tartışmalarının birer konusudur. Barınma krizi ya da konut güvencesizliği sorunlarını değerlendirebilmek için konut hakkının uluslararası insan hakları hukukundaki yerini ve çerçevesini etraflı bir şekilde analiz etmek gerekmektedir. Konut hakkının tarihsel gelişimini anlamak sosyal hizmetin kentteki pozisyonuna ilişkin bir kavrayış geliştirmek açısından da faydalı olabilir.

Barınma; gıda, su, kıyafet gibi birinci basamak (doğrudan fiziksel sağlık ve güvenlik ile bağlantılı) insani gereksinimlerdendir ve temel bir insan hakkıdır (bkz. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi; akt. Kenna, 2010) Barınma ve yeterli konut hakkı insanın insan olmasından doğan evrensel bir haktır, doğrudan yaşam hakkı ve insan onuruna yaraşır yaşam ilkesi ile ilintilidir ve insan hakları doktrinindeki diğer çekirdek haklarla ilişkilidir (Kılıç, 2020, s. 72).

Barınma ve konut hakkı, modern insan hakları rejiminin temel bileşenlerinden biri olarak uzun bir tarihsel evrim geçirmiştir. Bu sosyal haklar, modern sosyal politikanın erken evrelerinden itibaren devletin düzenleyici ve koruyucu rolünün bir parçası olarak şekillenmiştir. Sanayi devriminin yarattığı aşırı hızlı kentleşme ve kötü yaşam koşulları, 19. yüzyıldan itibaren konut düzenlemelerini kamu sorumluluğunun bir unsuru haline getirmiştir. 20. yüzyılın ortalarında refah devletinin büyümesiyle birlikte sosyal konut politikaları birçok ülkede yaygınlaşmış, ‘‘barınma hakkı’’ sosyal yurttaşlığın temel bileşeni olarak tanımlanmış ve kurumsallaşmıştır. Buna karşın neoliberal dönemde konut hakları; sanayisizleşme, finansal kapitalizm, uluslararası göç, kentsel alanların özelleştirilmesi ve konutun bir meta olarak piyasalaştırılması süreçleri bağlamında yeniden tartışmalı hale gelmiştir (Kenna, 2010).

Konut hakkı uluslararası insan hakları belgelerinde doğrudan tanımlanmış ve devletlere kapsamlı yükümlülükler getiren bir sosyal haktır. En temel metin, 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Universal Declaration of Human Rights)'dir. Bildirge'nin 25. maddesi, "herkesin kendisi ve ailesinin sağlık ile refahı için yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı olduğunu" vurgular ve ‘‘yeterli yaşam standardının’’ bileşenleri arasında konutu (beslenme, giyim, tıbbi bakım ile birlikte) açıkça sayar (United Nations, 1948). Bu hüküm, barınma hakkının daha sonra uluslararası sözleşmelerde ayrıntılandırılmasının temelini oluşturmuştur.

Yeterli konut hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ortaya konan hükümlerden hareketle, 16 Aralık 1966 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi ile kabul edilmiştir. Sözleşmenin 11. Maddesi "yeterli konuta erişim hakkını" sosyal hakların ayrılmaz parçası olarak tanımlar ve ‘‘herkesin yeterli beslenme, giyim ve konut da dahil olmak üzere kendisi ve ailesi için yeterli yaşam düzeyine sahip olma hakkı’’na vurgu yapar (United Nations, 1966).

BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 4 No'lu Genel Yorumu, yeterli konut hakkının içeriğini daha da somutlaştırmış ve "yeterli konut" kavramını 7 temel kriter üzerinden ele almıştır. (United Nations, 2014, s. 3-4).

1. Kullanım hakkının yasal güvencesi,
2. Karşılanabilirlik/ödenebilirlik,
3. Yaşanabilirlik,
4. Erişilebilirlik,
5. Konum,

6. Kültürel elverişlilik,
7. Altyapı ve kamusal hizmetler ile kentsel fırsat ve olanaklara erişim.

Yeterli barınma hakkı, taraf devletlerin tüm nüfus için konut inşa etmesini gerektirmez; ancak evsizliği önlemek, zorla tahliye/yerinden etmeleri yasaklamak, sosyo-mekânsal ayrımcılığı ele almak, en savunmasız ve marjinalleştirilmiş olanların sorun-ihtiyaçlarına odaklanmak ve herkesin barınma güvenliğini sağlamak için gerekli önlemleri almayı kapsar (United Nations, 2014, s. 6). Devletler kaynak eksikliğini gerekçe gösterdiğinde, mevcut kaynaklarını bu yükümlülükleri yerine getirmek için kullandıklarını ispat etmekle yükümlüdür (Çavuşoğlu, 2002; akt. Şatıroğlu Güldalı, 2025). Barınma ve yeterli konut hakkına yönelik açık ve yasal olarak bağlayıcı madde ve kriterlere rağmen dünya genelinde bir milyarı aşkın insan, sağlığını ve insan onurunu tehdit eden koşullarda; aşırı kalabalık ve altyapıdan yoksun kaçak yapılarda yaşıyor; dahası, her yıl milyonlarca insan zorla yerinden ediliyor[4] ve kitlesel olarak mülksüzleştiriliyor (United Nations, 2014, s. 1). Mülksüzleştirme pratikleri insanları doğal çevrelerden koparıyor, zorla yerinden edilenlerin psiko-sosyal iyilik hali ellerinden alınıyor, komşuluk ilişkilerine dayalı yerel dayanışmayı ortadan kaldırıyor. Böylece, yoksullara uygulanan baskı ve şiddet kentte yeni görünümler kazanıyor.

3. Yoksulluk, konut güvencesizliği ve artan ruh sağlığı sorunları

Küresel düzeyde bir yaşam maliyeti krizi yaşanmaktadır ve konut güvencesizliği sorunu tüm ülkelere yayılmaktadır (Ioakimidis & Douros, 2024). Birleşmiş Milletler (2014, s. 20-21) tarafından yayımlanan rapora göre, kentlerde 1 milyar gecekondu sakini bulunuyor ve kentin en güvensiz yerleşimcileri olan gecekonducular, yeterli altyapı-hizmetlerden yoksun bir şekilde yaşıyor. Kentlerde yoksulluk mekânsal olarak ayrışıyor. İşsizlik, evsizlik, kötü barınma koşulları, temiz su ve gıda eksikliği, yetersiz altyapı-sanitasyon, bağımlılık, suç ve benzeri sosyal sorunlar yoksul mahallelerde kesişiyor ve yoğunlaşıyor (Geldof, 2011). Gecekondu mahallelerinin hızla büyümesine ek olarak, konutun finansallaşması ve bir yatırım aracına dönüşmesi kitlesel mülksüzleştirmeleri tetikliyor, yoksullar kentin çeperine tecrit ediliyor, böylece güç eşitsizlikleri yeniden üretiliyor (Fields, 2017).

Her zaman olduğu gibi en savunmasızlar[5] en çok zararı görüyor ve barınma krizi kaynaklı belirsizlik, risk ve stresten olumsuz etkileniyor (United Nations, 2014). 1.6 milyar insan, esasında temel bir insan hakkı olan yeterli ve istikrarlı konuttan mahrum durumda; barınma güvencesizliğinin 3 milyar insanı etkilediği tahmin ediliyor (United Nations, 2025b). Dünya genelinde evsiz (homeless) sayısı ise 150 milyondan fazla (World Economic Forum, 2021). Eurostat verilerine göre Avrupa Birliği (AB) ülkeleri arasında 2010-2024 yılları arasında konut fiyatları %53, kiralar ise %25 artış gösterdi (Eurostat, 2025). Reel ücretler ve gelir ise kira-konut fiyatlarındaki artışa paralel ilerlemiyor. Avrupa'da düşük gelirli hanelerin %27'si kira-konut maliyeti yükü altında ve ciddi anlamda barınma güvencesizliği yaşıyor. Bu oran, AB vatandaşı olmayan bireylerde daha da artıyor. Etnik göçmen topluluk mensuplarının %33'ü aşırı kalabalık hanelerde yaşıyor (Kiorri, 2026). Orta sınıflar da küresel barınma krizinden payını alıyor ve kentin ''kiracı kuşaklarına'' kalıcı bir biçimde eklemleniyor. Mülksüzleşme ve konut güvencesizliği sorunları özellikle 18-34 yaş arası genç nüfusu vuruyor; bu gruptaki her 4 kişiden 1'i gelirinin %40'ından fazlasını kira-konut giderlerine ayırıyor, kalabalık hanelerde yaşıyor ve 65 yaş üstü nüfusa kıyasla deneyimledikleri 2-3 kat yüksek barınma stresi nedeniyle aile evinde yaşamaktan başka bir alternatife sahip olamıyor (European Parliament, 2026). Nihayetinde, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, tüm

[4] Çoklu krizlerin bir başka yüzünü kitlesel olarak mülksüzleştirilme ve zorla yerinden edilme oluşturuyor. Küresel Eğilimler Raporu'na göre dünya üzerinde zorla yerinden edilen kişi sayısı 117 milyonu aşmış vaziyette, bu sayının %59,2'si (73,5 milyon) ülke içinde yerinden edilmiş kişiler (United Nations, 2025a).

[5] Yoksul haneler, kadınlar, çocuklar, göçmenler, beyaz olmayanlar, etnik-ırksal-kültürel azınlıklar, yaşlılar, engelliler ve marjinalleştirilen diğer gruplar kastediliyor.

dünyada barınma kaynaklı bir kriz yaşanıyor ve barınma konusunda hak temelli uygulamalara ihtiyaç duyuluyor (Kenna, 2010). Toplumsal refahı ortadan kaldıran ve kalıcı bir halk sağlığı sorununa dönüşen yeterli konuta ulaşma konusundaki sıkıntılar, bu alanlarda yaşanan eşitsizlikleri görünür kılmak ve dezavantajlı gruplara konut güvencesi sağlayacak politikaların geliştirilmesine katkı sunmak için sosyal hizmete bir müdahale alanı sunuyor (Şatıroğlu Güldalı, 2025).

Tseris ve arkadaşları (2022) araştırmalarında yoksulluk, evsizlik ve konut güvencesizliği sorunlarının boyutunun tahmin edilenin çok ötesinde olduğunu; ruh sağlığı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının vaka yüklerinin %60'ını barınmayla ilişkili sorunların oluşturduğunu; konut karşılanamazlığı sorununun güvenli ve istikrarlı konuta erişimin önünde yapısal bir engel olduğunu, bunun da bireylerde stes, kaygı, depresyon ve sosyal izolasyon gibi duygu-durum bozukluklarına yol açtığını; dahası, evsizlik, madde kullanımı ve ruh sağlığı sorunları arasında döngüsel bir ilişki bulunduğunu tespit etmişlerdir. Bu bulgu, mikro ve klinik temelli bir yaklaşımla bireyin sorunu ya da suçu olarak görülen madde kullanımı ya da ruh sağlığı sorunlarının esas olarak yoksulluk, barınma ve yetersiz konutla bağlantlı olduğunu doğrulamaktadır (Thompson, 2019, s. 25).

Tosun (2025) konut güvencesizliğinin kira ödeme stresi, yerinden edilme korkusu, taşınma süreçleri ve geleceğe yönelik belirsizlik gibi yansımalarından ötürü bireylerde kalıcı stres, kaygı ve depresyona (bazı katılımcılarda eksiklik, yetersizlik ve utanç duygusuna) yol açtığının altını çizmiştir. Bu noktada, evsizlik, mülk edin(e)meme ve haneyi geçindir(e)meme gibi sorunlar ile güven(ce)sizleşen erkeklik pozisyonları arasında bir ilişkisellik mevcut olabilir. Bir evi olmayan, haneyi geçindirmekte zorlanan, dolayısıyla bir erkekten daha az görülenlerin yaşadığı yetersizlik ve utanç duygusu, cinsiyet rejimine dayalı eşitsizliklerin, hegemonik konumda olmayan erkeklikleri de baskı altına aldığına işarettir. Bu nedenle, barınma krizi, geçim sıkıntıları ve erkeklik kaybını telafi mekanizmaları[6] arasındaki ilişkisellikler üzerinde de durmak gerekmektedir.

Şatıroğlu Güldalı ve Atasü Topcuoglu (2025) da araştırmalarında konut güvencesizliğinin ve yetersiz konut koşullarının bireylerin stres düzeylerini artırdığını ve yaşam memnuniyetlerini azalttığını tespit etmişlerdir. Yazarlar, Türkiye'de derin bir yoksulluk ve konut karşılanamazlığı sorunu olduğunu dile getirmiş; ek olarak, kent yoksullarının altyapı ve kentsel hizmetlere erişemediğine; kira ödemenin kent yoksulları için büyük bir yük olduğuna ve yoksul kiracıların dolaylı olarak konutlarından tahliye edildiklerine dikkat çekmişlerdir (s. 44). İstanbul Planlama Ajansı (İPA) raporları (2021, s. 8; 2025, s. 2) da kira ve konutla bağlantılı maliyetlerin düşük ve orta gelir grubunda yer alanlar için katlanılması zor bir yüke dönüştüğünü ve bu grupların gelirlerinin yarısından fazlasını kira-konut giderlerine ayırmak zorunda kalması nedeniyle ciddi bir konut karşılanamazlığı sorunu ile karşı karşıya olduklarını ortaya koymaktadır. Türkiye'de 2025 yılı ortalama kira enflasyonu oranının %69,1 olarak kaydedilmesi, alt-orta sınıflar için kira yükünün ulaştığı boyutu açıkça gösteriyor (Eurostat, 2025).

4. Radikal sosyal hizmet perspektifinden barınma krizine yönelik toplumsal hareketler

Geleneksel sağın güçlendiği ve faşizmin irrasyonel tehdidinin gezegene yayıldığı bir dönemdeyiz (Faulkner, 2024). Düzen ve asayiş siyaseti her yeri ele geçiriyor (Stanley, 2023). Milliyetçilik, ırkçılık, otoriterlik ve militarizm giderek güçleniyor (Di Cesare, 2020: 47-48). Bu nedenle, yoksullar, işçi sınıfı, kadınlar, mülteciler, ırksal-etnik adaletsizliğe uğrayanlar ve diğer marjinalleştirilen gruplar baskı ve tahakküm altında. Dahası, evrensel insan hakları ile ezilenlerin seslerini duyurma rejimi olan demokrasi askıya alınmış durumda. Toplumsal adlı yanılsamaya/boşluğa, sessiz yığınlar hâkim. İstatistiki artığa indirgenen bu nüfus, tüm dünyayı kuşatan eşitsizlik ve adaletsizliklere tepki ver(e)miyor (Baudrillard, 2025, s. 25-26). Yalnızca kendisinden olanı ya da kendisine benzeyeni

[6] Eril iktidar ve otorite kaybını telafi etmek için şiddete başvurmak, şiddet aracılığıyla kadın(sı) olan şeyler üzerinde yitirilen erkekliği yeniden kurmaya çalışmak veya alkol-madde kullanmak gibi strateji ve pratikler kastedilmektedir.

gözeten eğilimler güçleniyor (Bakım Kolektifi, 2021, s. 11). Dolayısıyla, sadece yoksulluk değil yalnızlık ve yalıtılmışlık da mutlaklaşıyor ve küresel bir salgına dönüşüyor (Erdoğan, 2023, s. 37).

Çoklu krizlerin kesişimselliğindeki bir dünyada sosyal hizmetin pozisyonu nasıl olacak? (Ferguson & Lavalette, 2023; Tekin vd., 2024). İçinde bulunduğumuz zamanın ruhu bu soruyu sormayı gerektiriyor. Yoksulluğun, güvencesizliğin ve yalıtılmışlığın kronikleştiği bir zamanda sosyal hizmetin rota ve pusulasını sorgulamalıyız (Atasü Topcuoğlu, 2024). Kriz halinin sıradanlaştığı bir dönemde, sosyal hizmetin birinci vazifesi toplumu ayakta tutmaktır. Sınıf ilişkileri ve yoksulluk bakımından kaba sömürü koşullarına (kapitalizmin erken aşamalarına) yakın bir vaziyetteyiz (Durak, 2018). Yoksul ile varsıl arasındaki uçurum hiç bu kadar aleni ve keskin olmamıştı. Eşitsizliklerin ve kutuplaşmaların uç noktalara varması, siyasi patlama tehdidine yol açıyor; toplumsal denetim kurma mecburiyeti ise küresel polis devletlerin yükselişine zemin hazırlıyor (Robinson, 2022). Yoksulluğun ve yoksullarının sistemi tehdit eder hale gelmesini önlemek amacıyla hayata geçirilen güvenlikçi politikalar, korku, temas fobisi ve sosyal alandan kopuşa yol açmış ve ‘‘umursamazlığın sıradanlaştığı bir dünya’’ yaratmıştır (Di Cesare, 2020; Bakım Kolektifi, 2021). Bu noktada toplumu yeniden kuracak, insanlar arasında karşılıklı ilişki ve bağları yeniden tahsis edecek *ortak yaşam siyasetine*[7] ihtiyacımız var.

Sosyal hizmet toplumu yeniden örgütleyebilir. Sosyal hizmetin, topluluk ruhunu yeniden canlandırması günümüzde etik bir tercihten ziyade ontolojik ve politik bir zorunluluğa dönüşmektedir; çünkü, sosyal hizmet baskı ve eşitsizlikleri üreten siyasi sistemler ile suç ortaklığı içinde işlevsizleştirilmekte ve bürokratik aygıta dönüştürülmektedir; ancak, radikal kökleri toplumu özgürleştirme ve dönüştürme potansiyelini daima uhdesinde barındırmaktadır (Ioakimidis & Douros, 2024). Sosyo-ekonomik sorunlar arasındaki yapısal bağlantılar ve daha adil bir sisteme geçiş yönündeki küresel politik talep, sosyal hizmetin tarafsızlık ve eylemsizlik halinden kurtularak, yeniden toplumsal hareketlere angaje olmasını gerektiriyor (Cardenas, 2017; Ferguson & Lavalette, 2023; Ioakimidis & Douros, 2024).

Barınma hakkının ihlali kaynaklı deneyimlenen sorunlar kitlesel bir öfkeye yol açıyor ve kitleleri sokağa döküyor. Son yıllarda Almanya, İspanya ve Türkiye gibi ülkelerde barınma krizine verilen tepkiler[8], ötekinin sorununa giderek kayıtsızlaşan kitlelerin yeniden ortaklaşabileceğini gösteriyor. Tüm bunlar, toplumu yeniden kurma mücadelesinde barınmayı bir kez daha kritik bir alan haline getiriyor.

Sosyal hizmetin bazı alanları toplumsal hareketlerle yakından ilişkili (Prasad, 2024). Barınma ve yeterli konut hakkını savunmak, sosyal hizmetin temel meselelerinden olan yoksulları güçlendirmek, sınıfsal gerilimleri hafifletmek ve *ortak yaşam siyasetini* geliştirmek için stratejik bir alan olarak görülebilir. Aynı zamanda, barınma ve kent hakkı üzerine düşünmek, Atasü Topcuoğlu (2024)’nun önerdiği gibi sosyal hizmette yeni kurumsal ilişkiler[9] kurmak için de bir pencere açabilir. Yerleşim evi, arazi-ev işgalleri ve proje evler gibi toplumsal hareketler, öne sürülen bu düşünceleri somutlaştırmaktadır. Yoksulların makus talihi modern kapitalizmin doğuşundan beri değişmiyor; ancak, evsizlik, barınma-yeterli konut ihtiyacı ve kent hakkı dolayımında gelişen toplumsal

[7] Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) tarafından 2026 yılı Dünya Sosyal Hizmet Günü teması ‘‘umut ve uyumun birlikte inşası’’ olarak belirlemiş ve bölünmüş bir toplumu kolektif bir sorumlulukla birleştirme çağrısında bulunmuştur. Bu tema, toplumu yeniden kurma projesinde insanlar arasında samimi ilişki ve bağları tahsis edeceğini ileri sürdüğüm *‘‘ortak yaşam siyaseti’’* anlayışı ile uyumludur.

[8] Almanya ve İspanya’da yüksek kira fiyatları ve artan konut giderleri kitlesel olarak sokak eylemleriyle protesto edilmiş (Anadolu Ajansı, 2021; Maturana, 2025); Türkiye’de ise ekonomik kriz, yoksulluk ve artan hayat pahalılığına karşı öğrenciler tarafından ‘‘Barınamıyoruz Hareketi’’ geliştirilmiştir.

[9] Atasü Topcuoğlu (2024), çoklu krizler çağında sosyal hizmetin vaziyeti üzerine yürüttüğü tartışmasında, radikal sosyal sosyal hizmet ile ihtimamı birleştirmek gibi sosyal hizmetin içinde bulunduğu çıkışsızlık fikrini reddedecek yeni kurumsal ilişkiler düşünmemiz gerektiğini ifade ediyor. Bu noktada, dağınık kitleleri yeniden örgütleyecek ve barınma hakkını savunacak radikal toplumsal hareketler ile *ortak yaşam siyaseti* arasında bir bağ kurulabilir.

hareketler yoksullarının kaderinin farklı olabileceğini gösteriyor (Çoban, 2015, s. 90). Bunun için, kendini evrensel iyilik ve birliğe, yani ortak yaşamı güçlendirmeye adayan Jane Addams gibi sosyal eylemcilerin devrimci ruhuna yeniden ihtiyacımız var.

Jane Addams ve arkadaşlarının kurduğu yerleşim evi, komşuluk ilişkileri ve mahalli dayanışmayı kullanarak bakım merkezli topluluklar oluşturma projesidir. Özü itibariyle bir işgal pratiğidir. İşçi sınıfının yaşadığı kenar mahallelerde egemen iktidarın hâkim söylem, değer ve pratiklerine aykırı bir yaşamı kurma ve koruma mücadelesidir. Sınıfsal imtiyaza ve eşitsiz güç ilişkilerine karşıt bir alan düzenlemesi olması, onu politik bir pozisyona yerleştirir. İktidarın doğallaştırdığı ve rutinleştirdiği gündelik hayatı[10] kesintiye uğratarak mevcut statükoya aykırı bir toplumsal düzen oluşturmuştur. Orta-üst sınıfa mensup genç idealistler, yoksulluğun mutlaklaştığı işçi sınıfı mahallelerine taşınmış ve bu alanlarda mekânı yoksullar ile birlikte paylaşmışlardır (Teater, 2019, s. 68).

Addams, yurttaşlığın sadece temsili demokrasi sisteme katılmak, yani oy verme davranışıyla sınırlı olmadığının bilinciyle sosyal ilişkileri düzenlemeye ve bir mahalle kültürü oluşturmaya özen gösterdi. Bu nedenle, işsizlik, evsizlik, dönemsel açlık, sefalet ücretleri, kötü çalışma-barınma koşulları ve bakım yükü ile boğuşan bir kenar mahallede sadece maddi yokluk/yoksunluklar[11] ile mücadele edilmedi; esasen, komşuluk ilişkileri, mahalli dayanışma ve sosyal bir bakım rejimi kurmaya gayret edildi (Knight, 2024, s. 90-91). Bu kapsamda, mahalle yerleşimcileri arasında bağ kuracak boş zaman aktivitelerine, sanat atölyelerine ve sosyal kulüplere ağırlık verildi (Knight, 2024, s. 92). Bu faaliyetler, sosyal ve sınıfsal olarak ayrışmış ve birbirine yabancılaşmış bir kitleyi, zaman içinde güç eşitsizliklerini sosyal temas ile tersyüz ederek gerçek bir topluluk haline getirdi.

Yerleşim evi hareketi, alternatif bir kamusal alanı, sosyal hizmetin temel müdahale yöntemleri[12] üzerine bina etmiştir. Toynbee Hall (İngiltere) ve Hull House (ABD) örnekleri emeği örgütleyerek, mekânı ortaklaştırarak ve bakımı topluluğa yayarak (kısaca insanları *ortak yaşam siyaseti* zeminde bir araya getirerek) özgürleştirici toplumsal dönüşümün gerçekleşebileceğini gösterir (Buz & Ayyıldız, 2018; Kaya, 2017). Bu hareket, sosyal hizmetin etik ilkeleri[13] ile temel ülküsünü[14] doğrudan hayata geçiren toplumsal bir projedir. Yerleşim evleri, barınma ve emek üzerinden toplumu, yurttaşlığı, bakım rejimini ve sosyal hizmetin kentteki politik rolünü yeniden düşünmeye itiyor ve konut olgusu aracılığıyla alternatif bir yaşamı kurmanın ve böylece toplumu/sosyal hizmeti dönüştürmenin[15] mümkün olduğunu bizlere hatırlatıyor (Karataş, 2002).

''Ortak yaşam siyasetinin'' somutlaştığı bir başka mekânsal form proje evlerdir. Yoksulluk, evsizlik, konut karşılanamazlığı gibi barınma sorunlarına bir tepki olarak gelişen ve meşruiyetini barınma hakkını savunmaktan alan bu yapılar, işgal pratiğinden doğup zamanla alternatif yaşam talebine dönüşmüştür (Çoban, 2015, s. 230-231). Yerleşim evi hareketinin bir uzantısı olarak da görülebilecek bu politik yapılar *''küçük şeylerin siyaseti''*[16] ilkesi üzerine bina edilir. Bu küçük pratikler; zamanı, mekânı, emeği ve bakımı ortaklaştırır ve böylece yerleşimciler arasında sosyal

[10] Yoksulların sorunlarına ve ihtiyaçlarına duyarsız, yoksulluğu yapısal değil ahlaki ve kültürel bir sorun olarak gören ve yoksulu yoksulluğundan ötürü suçlayan ve kurbanlaştıran; ek olarak, sınıflar arası keskin ayrışma ve gerilimlerin yaşandığı bir gündelik hayata atıfta bulunulmaktadır.

[11] İşsiz kalan, kira-konut-gıda ihtiyaçlarını karşılayamayan yoksulların nakdi yardım ile desteklenmesi, çocuklara, yaşlılara ve hastalara fiziksel bakım verilmesi sayesinde çalışan kadınların omzundaki çifte yükü hafifletilmesi gibi maddi yoksulluk ve ihtiyaçları hedef alan pratikler kastedilmektedir.

[12] Hak savunuculuğu, sosyal eylem, toplumsal örgütlenme gibi baskı karşıtı ve güçlendirme teknikleri.

[13] Farklılıklara saygı, insan hakları, kolektif eylem ve sosyal adalet (IFSW, 2014).

[14] Baskının ve güç eşitsizliklerinin bulunmadığı ve hiç kimsenin geride bırakılmadığı bir dünya (IFSW, 2022).

[15] Sosyal hizmetin kurucu değerleri ile radikal köklerine geri dönüşü ima ediliyor.

[16] Oğuz Işık (2022: s. 19) toplumsal değişim olanağını, büyük sosyal ve sınıfsal mücadelelerde ya da iktidarı ele geçirme projesinde değil minik, gündelik ve ortak dertlere çare olabilecek "küçük şeylerin siyasetinde" görür. Proje evler de birlikte yemek yapmak, mekânı onarmak, bakım ilişkisellikleri kurmak, kültürel etkinlikler düzenlemek, sanat atölyeleri oluşturmak, film-tiyatro-dans gösterileri sunmak, dayanışma fonu kurmak gibi ortak dertlerimize çare olan küçük ve gündelik pratikler üzerine bina edilmiştir.

ilişki-ağlar örer. Yalnızlığın mutlaklaştığı bir çağda kurulan bu sosyal bakım ilişkilenmeleri özellikle önemlidir.

Egemen iktidarın normalleştirdiği gündelik hayatı kesintiye uğratan ve onu içeriden dönüştürmeye çalışan barınma hakkı temelli kentsel hareketler, günlük hayat içinde politik bir yer tutmuş ve komşuluk ilişkilerini, dayanışmayı, demokrasiyi ve yurttaşlığı sokağa taşımıştır (Çoban, 2015, s. 244-248). Eğitim, kültür, sanat, sosyal kulüpler ve boş zaman aktiviteleri aracılığıyla bakıma dayalı topluluklar oluşturulmuştur. Tüm bunlar hayırseverlik etiği, güç eşitsizlikleri ya da yüce gönüllülük yaklaşımı ile değil ‘‘çoklu bakım etiği’’[17] ilkesiyle hayata geçirilmiştir. Bir başka deyişle, bu toplumsal projeler, söz hakkından mahrum edilen yoksulları güçsüz, eli kolu bağlı kurban ya da pasif seyirci olarak görmemiş ve yoksullara failliklerini geri vererek sosyal yapıyı dönüştürmeye muktedir toplumsal aktörler olarak kabul etmişlerdir (Bayat, 2008, s. 32).

Barınma hakkını savunmak için geliştirilen bu kentsel hareketler, şüphesiz kusursuz bir düzen meydana getirmemiştir. Bu evlerde de gayriresmi hiyerarşiler, temsil-güç eşitsizlikleri ve dışarıda bırakma pratikleri gözlemlenmiştir. Bu araştırmada da nostaljik bir özlem duygusuyla bu hareketler romantize edilmemiştir. Ancak, yoksulluğun, kitlesel yerinden edilmelerin, mülksüzleşmenin müşterek bir krize dönüştüğü; konut güvencesizliği, evsizlik ve ruh sağlığı sorunları arasındaki döngüsel ilişkinin berraklaştığı bir çağda, barınma hakkını yeniden savunacak toplumsal hareketlere ihtiyacımız var. Sosyal olan her şeyden uzaklaşılan bu neoliberal yalnızlık rejiminde, barınma hakkını savunmak, dağınık kitleleri yeniden örgütleyerek toplumu ayakta tutabilir. Küresel polis devleti rejimine özgü pratiklerin her yere yayıldığı, dolayısıyla baskının arttığı bir atmosferde, Berlin’de ortak yaşam mücadelesini sürdüren proje evlerinin varlığı, alternatif bir yaşamın mümkün olduğu iddialarını somutlaştırıyor.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çoklu krizler çağındayız. Risk ve tehdit her yerde. Kitleler kronik belirsizliğe tabi ve güven(ce)siz. Ezilenler için gündelik hayatın kendisi, olağanüstü hâl rejimine dönüşmüş durumda. Yoksulluk, işsizlik, düşük ücretler, geçici çalışma, evsizlik, yetersiz konut, kira sömürüsü, borç tahakkümü, artan ruh sağlığı sorunları, suç, bağımlılık gibi sosyal sorunlar eşzamanlı deneyimleniyor. Kitlesel olarak mülksüzleşen ve zorla yerinden edilenler bu krizlerden en çok zararı görüyor. Yoksul, işsiz, evsiz, mülteci, beyaz olmayan ve diğer marjinalleştirilmiş gruplar insan onuruna yaraşır bir yaşam hakkından mahrum ediliyor ve orantısız bir strese maruz bırakılıyor.

Barınma krizinin derinleştiği bir zamanda dile getirilen bu sorunlar, demokrasinin çöküşü, otoriter rejimlerin yükselişi, refah devleti anlayışından vazgeçilmesi, özelleştirme furyası, müştereklerin talan edilmesi, sosyal güvenlik ağlarının çözülmesi, toplumun moleküllerine ayrılması gibi süreç ve dinamiklerden münferit değerlendirilmemelidir. Yapılması gereken şey, barınma-yeterli konut hakkını savunma zemininde örgütlenmek ve ortak yaşam ruhunu yeniden canlandıracak sosyal bir bakım rejimi inşa etmektir. Böyle bir zamanda sosyal hizmetin vaziyetiyle yüzleşmemiz gerekiyor.

Sosyal hizmet iktidar ile suç ortaklığı içerisinde. Yoksullardan gelebilecek siyasi patlama tehdidine karşı ezilenleri yatıştırmaya çalışıyor. Böylece, sosyal kontrol paradigmasına ve kitlesel oy desteği çekme çabalarına hizmet ediyor. Bu kapsamda, bir dizi teknik ve bürokratik pratiğe gömülü ve sosyal yardıma indirgenmiş vaziyette. Uygulama sahasında hiyerarşik, hegemonik, paternalist ve pederşahi tutumlar belirgin. Dolayısıyla, sosyal hizmetin iktidar ile iş birliği içindeki neoliberal vaziyeti, ezilenleri daha da güçsüzleştiriyor ve güç eşitsizliklerini yeniden üretiyor.

[17] Çoklu bakım etiği ilkesi, gezegendeki bütün yaşam formlarının hak, değer ve gereksinimlerini gözetilmesi ve bakımı topluma yayarak bakım eşitsizliklerinin tersyüz edilmesidir (Bakım Kolektifi, 2021).

Sosyal hizmet özünde bir direniş ve mücadele alanı. Özgürleştirici toplumsal dönüşüme katkı sağlama potansiyelini her zaman uhdesinde barındırıyor. Bu potansiyelini açığa çıkarması için radikal köklerini hatırlaması ve yeniden *ortak yaşam siyasetine* angaje olması gerekiyor. Barınma-yeterli konut hakkını savunmak bunun için bir fırsat olabilir. Zorla ya da dolaylı tahliyeleri önleme, kiracı inisiyatifleri oluşturma, ev sahipleri-kiracılar arasında sosyal arabuluculuk faaliyetleri yürütme, topluluk temelli programlar geliştirme, yerel yönetimler ile ilişki kurma ve kenar mahallelere kamusal hizmetler tedarik etme gibi mesleki uygulamalar, ezilenlerin güçlenmesine bir alan açabilir. Meşruiyetini barınma hakkından alacak ortak yaşamı güçlendirmeye yönelik toplumsal hareketler, yitirdiğimiz toplumsallığımızı, yerel dayanışma ağlarını ve komşuluk ilişkilerini yeniden canlandırabilir. Yerleşim evi hareketi ve proje evler örnekleri, alternatif bir yaşamın ve bakım merkezli toplulukların bir ütopya değil, tarihsel bir deneyim olduğunu açıkça göstermektedir.

Sosyal hizmet tarafsız bir meslek değildir, daima insan hakları ve sosyal adaletten yanadır. Bu nedenle, tarafsızlık ya da eylemsizlik halinden kurtulması ve iktidarla suç ortaklığına son vermesi gerekir. Bugün, sosyal hizmeti ayağına vurulan prangalardan, yani klinik temelli vaka çalışmaları ile sosyal yardımdan kurtarmamız ve yeniden toplum odaklı politik bir pozisyona konumlandırmamız gerekiyor. Bu, tüm sosyal hizmet uzmanlarını kapsayan kolektif bir sorumluluk. Nerede olursak olalım, mesleğimizin siyasal boyutlarını hatırlamalı ve insan hakları ile sosyal adalete olan tarihsel bağlılığımızı korumalıyız. Bunun için çıkışsızlık fikrini terk etmeli ve başka türlü bir yaşam için retorik sözler ile değil gündelik direnişler geliştirmeliyiz. Küresel polis devletlerinin yaratmaya çalıştığı tek tipleştirilmiş hayatı ancak bu şekilde, yani sıradan insanların günlük direnişleriyle kesintiye uğratabiliriz. Berlin'deki proje evlerde yaşayan insanların, soylulaştırma ve polis baskısına rağmen alternatif bir yaşamı korumak için verdikleri somut mücadele bunun için son derece iyi bir örnek. Sosyal hizmet, tam da böyle mücadelelerin içinden doğmuştur. Bu kurucu ruhu yeniden canlandırmamız için sosyal hizmeti bir kez daha sokak, mahalle ve toplumsal hareketler içinde düşünmemiz gerekiyor.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Tek yazarlı bir araştırmadır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

This research traces the transformation of social work and the reconstruction of society through the lens of housing in an era characterized by multiple, overlapping crises. Drawing on a radical social work perspective, it argues that social movements advocating for the right to housing have the potential to strengthen social cohesion by organizing fragmented communities around shared interests and collective action. The study analyzes squatter housing and housing project movements that emerged in response to poverty, class polarization, and housing insecurity and later evolved into broader struggles for an alternative social order. In this context, adequate housing is presented as a strategic arena through which bureaucratized social work can reconnect with its radical roots and re-engage with the politics of communal life.

The first part of the study establishes a conceptual framework for understanding the relationship between social work and the city. Processes such as gentrification, mass dispossession, and forced displacement are increasingly prevalent worldwide. These processes have intensified class and spatial inequalities in access to welfare services, income distribution, and opportunities for social participation. As a result, social problems are increasingly concentrated in marginalized urban areas and pushed to the peripheries of cities. Although the demand for social work services largely originates from these areas, social work practice often remains disconnected from urban

life and the social relationships established within it. Urban issues such as urban transformation, homelessness, housing shortages, substandard housing conditions, overcrowded households, unaffordable housing, and social and spatial exclusion represent important areas in which new theoretical and practical approaches can be developed to strengthen the relationship between social work and the city.

The second part of the study provides a normative assessment of the historical development of the right to shelter and adequate housing. Adequate housing is not merely spatial phenomena related to the need to find a place to live, but rather a holistic phenomenon and a matter of rights that affects an individual's psychosocial health, access to urban infrastructure and services, and participation in society. The right to housing is explicitly recognized in international human rights instruments and imposes substantial obligations on states. Article 25 of the Universal Declaration of Human Rights and Article 11 of the UN International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights define the right to shelter and adequate housing as an integral part of social rights and emphasize “the right of everyone to an adequate standard of living for themselves and their family, including adequate food, clothing, and housing.” Although adequate housing is fundamental pillars of universal human rights, mass dispossession and forced displacement practices uproot millions of people from their natural environments every year, undermining social welfare and local solidarity. These forms of pressure and violence directed toward disadvantaged urban populations create an important area of intervention for social work by making inequalities more visible and supporting the development of policies that promote housing security. Despite its recognition as a fundamental human right, practices of mass dispossession and forced displacement uproot millions of people from their communities each year, weakening social welfare systems and local solidarity networks.

The third part of the study highlights the cyclical relationship between poverty, homelessness, substance use, and increasing mental health issues. A significant portion of social workers' caseloads consists of issues related to poverty and housing. Structural problems experienced in accessing housing or covering housing costs lead to mood disorders such as stress, anxiety, depression, and social isolation in individuals. Particularly among men, feelings of inadequacy, insufficiency, or shame stemming from an inability to acquire property or support a household are common. This situation indicates that the deepening poverty and housing crisis, by reproducing unequal relationships based on the gender regime, also puts pressure on masculinities that are not in a hegemonic position. However, there may also be a link between housing crisis, economic hardship, and coping mechanisms for the loss of masculinity (strategies to compensate for the loss of masculinity, such as resorting to violence to reproduce male power over women and authority within the household, or becoming more susceptible to alcohol and substance abuse).

In the fourth part of the study, it is stated that in a period when the traditional right is gaining strength and the irrational threat of fascism is spreading across the globe, we must unite on the basis of defending the right to housing in order to transform society and relocate social work within its radical tradition. The housing crisis cannot be understood in isolation from broader social and political developments, including democratic decline, the rise of authoritarian regimes, the erosion of welfare states, waves of privatization, the commodification of common resources, the dismantling of social protection systems, and increasing social fragmentation. What needs to be done is to organize on the basis of defending the right to housing -adequate housing- and to build a social care regime that will revive the spirit of communal living.

In a period where crises have become commonplace, the primary duty of social work is to keep society functioning. In terms of class relations and poverty, we are in a situation close to crude exploitation (the early stages of capitalism). The extreme levels of inequality and polarization are

leading to the threat of social and political explosion; the necessity of establishing social control, meanwhile, is paving the way for the rise of global police states. Security-oriented policies, implemented with the aim of preventing the poor from becoming a threat to the system, have led to fear, social phobia, and created a world where indifference has become commonplace. At this point, we need a common life policy that will rebuild society.

Social work has the potential to play a central role in this process. Revitalizing community life is no longer simply an ethical commitment but an ontological and political necessity. Although social work has increasingly become bureaucratized and constrained by political systems that reproduce inequality and oppression, its radical foundations continue to offer possibilities for social transformation and emancipation. Defending the right to adequate housing provides an important opportunity to reclaim this transformative role.

Professional practices such as preventing forced or indirect evictions, creating tenant initiatives, conducting social mediation activities between landlords and tenants, developing community-based programs, and establishing relationships with local governments can create a space for the empowerment of the oppressed. Social movements aimed at strengthening communal living, which derives its legitimacy from the right to housing, can also revive our lost sociality, local solidarity networks, and neighborhood relations.

Violations of the right to adequate housing often generate collective anger and social resistance. Historical examples—including squatter movements, housing occupations, and resistance to neoliberal housing projects—as well as contemporary mobilizations in countries such as Germany, Spain, and Turkey, demonstrate that fragmented populations can organize collectively to defend housing rights within contemporary neoliberal contexts characterized by social isolation. These developments reaffirm housing as a critical arena in the broader struggle to reconstruct society.,

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı. (27.03.2021). *Almanya'da artan konut kiraları protesto edildi*. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-artan-konut-kiralari-protesto-edildi/2190200 adresinden alındı

Asén, K., Julkunen, I., & Saurama, E. (2022). Contemporary urban social work: a scoping review. *Nordic Social Work Research*, 12(5), 778-794.

Atasü Topcuoğlu, R. (2024). Çoklu Krizlere Radikal Sosyal Hizmet İle Bakmak Neleri Gündeme Getirir?. *Çoklu Krizler Gölgesinde Sosyal Hizmet: Dünyaya ve Topluma İhtimam Göstermek* (s. 83-98). Ankara: Nika Yayınevi.

Bakım Kolektifi. (2021). *Bakım Manifestosu: Karşılıklı Bağımlılık Politikası.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Baudrillard, J. (2025). *Sessiz Yığınların Gölgesinde: Toplumsalın Sonu.* Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Bayat, A. (2008). *Sokak Siyaseti: İran'da Yoksul Halk Hareketleri.* Ankara: Phoenix Yayınevi.

Buz, S., & Ayyıldız, A. A. (2018). Sosyal Hizmette Toplum Merkezleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 187-212.

Cardenas, I. (2017). Radical Social Work. *Journal of Progressive Human Services*, 28(2), 55-57.

Çoban, F. (2015). *Sokak Siyaseti: Siyasalın Gündelik Kuruluşu Bağlamında Bir İnceleme*. İstanbul: Metis Yayınları.

Di Cesare, D. (2020). *Egemen Virüs: Kapitalizm Nefessiz Bırakır*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Durak, Y. (2018). *Emeğin Tevekkülü*. İstanbul: İletişim Yayınları

Erder, S. (2025). Orta sınıfın düşüşü üzerine bir söyleşi. İ. Özbey & O. A. Yılmaz (Ed.), *Orta Sınıfın Düşüşü* (s. 74-83). İstanbul: İnkılap Kitapevi

Erdoğan, N. (2023). *Kayıp Halk: Günümüzde Yoksulluk Halleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

European Parliament. (2026). *Housing crisis: why prices are rising and what the EU is doing about it*. https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20241014STO24542/housing-crisis-why-prices-are-rising-and-what-the-eu-is-doing-about-it adresinden alındı

Eurostat. (2025). *Housing in Europe – 2025 edition*. https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/housing-2025#is-housing-affordable adresinden alındı

Faulkner, N. (2024). *Tırmanan Faşizmin Kitle Psikolojisi: Marksist-Freudyen Bir Analiz*. İstanbul: Yordam Kitap.

Ferguson, I., & Lavalette, M. (2023). 'Karanlık Çökmedi Daha Ama Eli Kulağında': Küresel Krizler, Sosyal Hizmet ve Direniş. *Çoklu Krizler Çağında Yoksulluk: Sosyal Politika ve Sosyal Hizmete Eleştirel Yaklaşımlar* (s. 97-116). Ankara: Nika Yayınevi.

Fields, D. (2017). Unwilling Subjects of Financialization. I*nternational Journal of Urban and Regional Research*, 588-603.

Geldof, D. (2011). New challenges for urban social work and urban social work research. *European Journal of Social Work*, 14(1), 27-39.

International Federation of Social Workers (IFSW). (06.08.2014). *Global Definition of Social Work*. https://www.ifsw.org/global-definition-of-social-work/ adresinden alındı

International Federation of Social Workers (IFSW). (24.05.2022). *The Role of Social Workers in Advancing a New Eco-Social World*. https://www.ifsw.org/the-role-of-social-workers-in-advancing-a-new-eco-social-world/ adresinden alındı

Ioakimidis, V., & Douros, P. (2024). Eşzamanlı Krizler Çağında Sosyal Hizmet Eğitimi ve Pratiğini Yeniden Düşünmek. *Çoklu Krizler Gölgesinde Sosyal Hizmet: Dünyaya ve Topluma İhtimam Göstermek* (s. 41-54). Ankara: Nika Yayınevi.

İstanbul Planlama Ajansı. (2021). Konut Sorunu Araştırması: İstanbul'da Mevcut Durum ve Öneriler. İstanbul: İstanbul Planlama Ajansı İletişim Koordinatörlüğü.

İstanbul Planlama Ajansı. (2025). Beklentiler ve Gerçekler Arasında İstanbul'da Beyaz Yakalılar. İstanbul: İPA İletişim Şefliği.

Kılıç, M. (2020). Konut Hakkının Sosyopolitiği: Sosyal Haklar Sistematiği Açısından Bir Çözümleme. *Anayasa Yargısı*, 37(2), 67-112.

Karataş, K. (2002). Kentlileşmenin Dinamik Bir Aracı Olarak Toplum Merkezleri: Bir Yaklaşım Modeli Önerisi. Sosyal Hizmet Sempozyumu'98: Kentleşme Sürecinde Sosyal Hizmet, Ankara: HÜSHY Yayını No:010, 62-66.

Kaya, T. (2017). Yerleşim Evleri ve Göçmenden Vatandaşa: Hull House Örneği. *İnsan Hakları Yıllığı*, 35 (Haziran), 79-95.

Kenna, P. (2010). International Instruments on Housing Rights. *Journal of Legal Affairs and Dispute Resolution in Engineering and Construction*, 2(1),11-20.

Kiorri, E. (03.26.2026). *Europe's housing crisis: Who is really paying the price?*. Euronews: https://www.euronews.com/my-europe/2026/03/26/europes-housing-crisis-who-is-really-paying-the-price adresinden alındı

Knight, L. W. (2024). J*ane Addams: Eylemci Bir Ruh*. Ankara: Nika Yayınevi.

Maturana, J. (05.04.2025). *İspanya'da konut krizine karşı tarihi seferberlik: 40 şehirde eş zamanlı protestolar düzenlendi*. Euronews: https://tr.euronews.com/2025/04/05/ispanyada-konut-krizine-karsi-tarihi-seferberlik-40-sehirde-es-zamanli-protestolar-duzenle adresinden alındı

Monbiot, G. (2018). *Bu Enkazı Kaldırmak: Kriz Çağında Yeni Bir Siyaset Önerisi*. İstanbul: Everest Yayınları.

Moretti, C. (2017). Social housing mediation: education path for social workers. *European Journal of Social Work*, 20(3), 429-440.

Ng, K. H & Neo, Y. W. (2020). Housing Problems and Social Work Advocacy in a Home-Owning Society. *Journal of Social Service Research*, 46(5), 671-684.

Pınarcıoğlu, M., & Işık, O. (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk: Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları: Sultanbeyli Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Prasad, N. (2024). (Sosyal Hizmetlerde) Yapısal Değişiklik Yöntemleri. *Çoklu Krizler Gölgesinde Sosyal Hizmet: Dünyaya ve Topluma İhtimam Göstermek* (s. 55-81). Ankara: Nika Yayınevi.

Robinson, W. I. (2022). *Küresel Polis Devleti*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Shaw, I. (2011). Social work research-an urban desert? *European Journal of Social Work*, 14(1), 11-26.

Stanley, J. (2023). *Faşizm Nasıl İşler?: Biz ve Onlar Siyaseti*. Ankara: Fol Kitap.

Şatıroğlu Güldalı, P. (2025). *Konut Sorunu Olan Kadınların Sosyal Yardım Deneyimleri ve Uzmanların Bakış Açısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Şatıroğlu Güldalı, P., & Atasü Topcuoğlu, R. (2025). Elverişli Konut İlkeleri Çerçevesinde Sosyal Yardım Alan Ailelerin Barınma Koşulları ve Psikolojik İyi Oluşları. *İnsan ve İnsan*, 12(39), 33-50.

Teater, B. (2019). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.

Tekin, U., Kolluoğlu, P., Oktay Erol, S. & Şahin Taşğın, N. (2024). Sosyal Hizmeti Yine Yeniden "Krizlerle" Düşünmek. *Çoklu Krizler Gölgesinde Sosyal Hizmet: Dünyaya ve Topluma İhtimam Göstermek* (s. 7-17). Ankara: Nika Yayınevi.

Thompson, N. (2019). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Tosun, S. (2025). Kiracıların Endişelerini Anlamak: Konut Sorununun Ruh Sağlığı, Refah Düzeyi ve Gelir Dağılımına Etkisi. *İnsan ve İnsan*, 12(39), 11-31.

Tseris, E., Brasser, E., Tully, S., Jackson, M., & Ferguson, L. (2022). “Housing is such a major part of someone’s life”: mental health social work practice in the context of a housing affordability crisis. *Social Work in Mental Health*, 21(1), 46-66.

United Nations. (10.12.1948). *Universal Declaration of Human Rights*. https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights adresinden alındı

United Nations. (16.12.1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights adresinden alındı

United Nations. (2014). *The Right to Adequate Housing*. Geneva: United Nations High Commissioner for Human Rights.

United Nations. (2025a). *Global Trends: Forced Displacement in 2024*. Copenhagen: UNHCR Global Data Service.

United Nations. (2025b). *The Sustainable Development Goals Report 2025: Goal 11 - Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable*. https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/goal-11/ adresinden alındı

World Economic Forum. (2021). *These innovative projects are tackling homelessness around the world*. https://www.weforum.org/stories/2021/10/innovative-projects-tackling-homelessness-around-the-world/ adresinden alındı